

รายงานการวิจัยฉบับสมบูรณ์

เรื่อง

การประเมินหลักสูตรศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพัฒนศึกษา
มหาวิทยาลัยศิลปากร วิทยาเขตพระราชวังสนามจันทร์

อาจารย์ ดร.ธีรศักดิ์ อุ่นอารมย์เลิศ

อาจารย์ ดร.อุยง วีระนาวิน

อาจารย์จตุรวิพรรณ จันทลา

นายสัมพันธ์ สุกใส

รายงานการวิจัยฉบับนี้ได้รับการสนับสนุนทุนวิจัยจาก

คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร

พ.ศ. 2552

บทสรุปสำหรับผู้บริหาร (Executive Summary)

การวิจัยเรื่อง การประเมินหลักสูตรศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพัฒนศึกษา มหาวิทยาลัยศิลปากร วิทยาเขตพระราชวังสนามจันทร์ มีวัตถุประสงค์เพื่อประเมินผลหลักสูตรดังกล่าวในด้านบริบท ปัจจัยนำเข้า กระบวนการ ผลผลิต และผลกระทบ โดยมีผู้ให้ข้อมูลของการวิจัยครั้งนี้จำนวน 6 กลุ่ม ได้แก่ 1) กลุ่มอาจารย์ผู้สอน 2) กลุ่มนักศึกษาที่กำลังศึกษาอยู่ในชั้นปีที่ 1- 5 ปีการศึกษา 2551 3) กลุ่มมหาบัณฑิตที่สำเร็จการศึกษาตามหลักสูตรในช่วงปีการศึกษา 2546 – 2550 4) กลุ่มผู้บังคับบัญชาในหน่วยงานที่มหาบัณฑิตทำงานอยู่ 5) กลุ่มอาจารย์ที่ปรึกษาของมหาบัณฑิตที่ศึกษาต่อในระดับปริญญาเอก และ 6) กลุ่มผู้เชี่ยวชาญ ในการประเมินหลักสูตรครั้งนี้ใช้รูปแบบการประเมินแบบชิป (CIPPI Model) ของสตัฟเฟิลบีม (Stufflebeam) โดยรวบรวมข้อมูลทั้งเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ได้แก่ แบบสอบถาม และแนวทางการสัมภาษณ์ การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณใช้สถิติการแจกแจงความถี่ ค่าร้อยละ (%) ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (SD) ส่วนการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพใช้การวิเคราะห์และสรุปประเด็นสำคัญจากการสัมภาษณ์

สรุปผลการวิจัย

ผลการวิจัยสามารถสรุปประเด็นสำคัญได้ดังนี้

1. การประเมินบริบทด้านวัตถุประสงค์ของหลักสูตร พบว่าวัตถุประสงค์ของหลักสูตรทั้ง 5 ข้อ มีความชัดเจน ครอบคลุม และเหมาะสมกับสภาพการณ์ปัจจุบัน เนื่องจากวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ได้ระบุถึงจุดมุ่งหมายของหลักสูตรและแนวทางในการจัดหลักสูตรได้อย่างเหมาะสมและไม่ได้มีกรอบระยะเวลากำกับไว้ ซึ่งยังคงใช้ได้ต่อไป แต่หากจะมีการปรับเปลี่ยนก็ควรจะไปเน้นให้ความสำคัญในเรื่องของการสร้างมหาบัณฑิตที่มีความสามารถและความคิดเท่าทันการเปลี่ยนแปลงของสังคม และมีความใจสังคมซึ่งมีความหลากหลายทางวัฒนธรรม ซึ่งจะสามารถนำไปประยุกต์ใช้ได้ทั้งหน่วยงานภาครัฐและภาคเอกชน โดยมีข้อสรุปจากกลุ่มผู้ให้ข้อมูลในแต่ละประเด็น ดังนี้

1.1 ความชัดเจนของวัตถุประสงค์ กลุ่มนักศึกษาระดับบัณฑิตศึกษาของสาขาวิชาพัฒนศึกษาทั้งหมดมีความเห็นว่าวัตถุประสงค์ทุกข้อมีความชัดเจน ส่วนกลุ่มอาจารย์ผู้สอนทั้งหมดมีความเห็นว่าวัตถุประสงค์ข้อที่ 1, 3, 4 และ 5 มีความชัดเจนมากที่สุด รองลงมาคือวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 และสำหรับกลุ่มมหาบัณฑิตมีความเห็นว่าวัตถุประสงค์ข้อที่ 3 มีความชัดเจนมากที่สุด รองลงมาคือวัตถุประสงค์ข้อที่ 1, 4, 5 และ 2 ตามลำดับ

1.2 ความเหมาะสมกับสภาพการณ์ปัจจุบัน กลุ่มอาจารย์ผู้สอนในรายวิชาต่างๆ ภายในสาขาวิชาพัฒนศึกษา และกลุ่มนักศึกษาระดับบัณฑิตศึกษาของสาขาวิชาพัฒนศึกษา มีความเห็นสอดคล้องกันว่าวัตถุประสงค์ทุกข้อมีความเหมาะสมกับกับสภาพการณ์ในปัจจุบัน ส่วนกลุ่มมหาบัณฑิต สาขาวิชา

พัฒนศึกษา มีความเห็นว่าวัตถุประสงค์ข้อที่ 4 มีความเหมาะสมกับกับสภาพการณ์ในปัจจุบันสูงที่สุด รองลงมาคือวัตถุประสงค์ข้อที่ 1, 2, 3 และ 5 ตามลำดับ

1.3 ความสอดคล้องกับนโยบายของหน่วยงานต่างๆ อาจารย์ผู้สอนในรายวิชาต่างๆ ภายในสาขาวิชาพัฒนศึกษา ทั้งหมดมีความเห็นว่าวัตถุประสงค์ทุกข้อมีความสอดคล้องกับนโยบายของหน่วยงานต่างๆ

1.4 ความสอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียน กลุ่มนักศึกษาระดับบัณฑิตศึกษาของสาขาวิชาพัฒนศึกษา มีความเห็นว่าวัตถุประสงค์ทุกข้อสอดคล้องกับความต้องการของตน ส่วนกลุ่มมหบัณฑิต สาขาวิชาพัฒนศึกษา มีความเห็นว่าวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 และ 2 สอดคล้องกับความต้องการของตนเองมากที่สุด รองลงมาคือ วัตถุประสงค์ข้อที่ 3, 4 และ 5 ตามลำดับ

2. การประเมินปัจจัยนำเข้า

2.1 โครงสร้างของหลักสูตร โดยทั้งกลุ่มอาจารย์ผู้สอนในรายวิชาต่างๆ ภายในสาขาวิชาพัฒนศึกษา กลุ่มนักศึกษาระดับบัณฑิตศึกษาของสาขาวิชาพัฒนศึกษา และกลุ่มมหบัณฑิตสาขาวิชาพัฒนศึกษา มีความเห็นว่าโครงสร้างหลักสูตรทั้งหมดมีความเหมาะสม เนื่องจาก โครงสร้างหลักสูตรมีการผสมผสานทั้งในเรื่องแนวคิด ทฤษฎี วิธีการวิเคราะห์ การฝึกประสบการณ์ และการวิจัยทั้งในเชิงปริมาณและคุณภาพ ซึ่งสามารถนำมาประยุกต์ใช้ในการปฏิบัติงานได้ แต่จากการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญได้ให้ข้อเสนอแนะว่าควรจะมีการปรับโครงสร้างหลักสูตรจาก 48 หน่วยกิต ให้เหลือเพียง 36 หน่วยกิต ตามข้อกำหนดของ สกอ. โดยกำหนดให้ศึกษารายวิชาไม่น้อยกว่า 24 หน่วยกิต และวิทยานิพนธ์ 12 หน่วยกิต

2.2 เนื้อหาวิชาของหลักสูตร

- **ความเหมาะสมของเนื้อหาวิชาในรายวิชาบังคับพื้นฐาน** โดยทั้งกลุ่มอาจารย์ผู้สอนในรายวิชาต่างๆ ภายในสาขาวิชาพัฒนศึกษา กลุ่มนักศึกษาระดับบัณฑิตศึกษาของสาขาวิชาพัฒนศึกษา และกลุ่มมหบัณฑิตสาขาวิชาพัฒนศึกษา มีความเห็นว่าเนื้อหาวิชาในรายวิชาบังคับพื้นฐานมีความเหมาะสม โดยเฉพาะในรายวิชา 464 460 วิจัยทางพฤติกรรมศาสตร์และสังคมศาสตร์ รายวิชา 464 451 สถิติเพื่อการวิจัยทางการศึกษา และรายวิชา 464 312 การวิเคราะห์นโยบายและแผนทางพัฒนศึกษา

- **ความเหมาะสมของเนื้อหาวิชาในรายวิชาบังคับสาขาวิชาเอก** โดยทั้งกลุ่มอาจารย์ผู้สอนในรายวิชาต่างๆ ภายในสาขาวิชาพัฒนศึกษา กลุ่มนักศึกษาระดับบัณฑิตศึกษาของสาขาวิชาพัฒนศึกษา และกลุ่มมหบัณฑิตสาขาวิชาพัฒนศึกษา มีความเห็นว่าเนื้อหาวิชาในรายวิชาบังคับสาขาวิชาเอกมีความเหมาะสม โดยเฉพาะในรายวิชา 464 461 สังคมวิทยากับการพัฒนา รายวิชา 464 462 เศรษฐศาสตร์กับการพัฒนา รายวิชา 464 313 การสัมมนาและการปฏิบัติการทางพัฒนศึกษา รายวิชา 464 403 การพัฒนากับการศึกษาเปรียบเทียบ และรายวิชา 464 311 หลักพัฒนศึกษา แต่จากการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญได้ให้ข้อเสนอแนะว่าควรจะมีการปรับเปลี่ยนรายวิชาบังคับเอก โดยควรจะต้องประกอบด้วย 3 รายวิชาคือ รายวิชาหลักการและกระบวนการทางพัฒนศึกษา รายวิชาบูรณาการศาสตร์ที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนา และ รายวิชา

กระบวนการสร้างองค์ความรู้ใหม่ทางพัฒนศึกษา (เป็นการรวมวิชา 464 313 การสัมมนาและปฏิบัติการทางพัฒนศึกษา และ 464 460 วิธีวิจัยทางพฤติกรรมศาสตร์และสังคมศาสตร์)

- ความเหมาะสมของเนื้อหาวิชาในรายวิชาเลือกโดยทั้งกลุ่มอาจารย์ผู้สอนในรายวิชาต่างๆ ภายในสาขาวิชาพัฒนศึกษา กลุ่มนักศึกษาระดับบัณฑิตศึกษาของสาขาวิชาพัฒนศึกษา และกลุ่มมหบัณฑิตสาขาวิชาพัฒนศึกษา มีความเห็นว่าเนื้อหาวิชาในรายวิชาเลือกมีความเหมาะสม โดยเฉพาะในรายวิชา 464 330 ประเมินโครงการทางด้านการพัฒนา รายวิชา 464 454 การประเมินโครงการ รายวิชา 464 421 การพัฒนาสุขภาพชุมชนเมือง รายวิชา 464 463 เอกภาพของมนุษย์และธรรมชาติ และรายวิชา 464 312 การวิเคราะห์นโยบายและแผนทางพัฒนศึกษา แต่จากการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญได้ให้ข้อเสนอแนะว่าควรจะมีการตัดรายวิชาเลือกที่ไม่เกี่ยวข้องกับวัตถุประสงค์ของหลักสูตรออกบ้าง ดังนี้

หมวดการศึกษา ควรจะตัดออก ให้คงเหลือไว้เฉพาะรายวิชา 464 410 การศึกษาในระบบสังคมอนาคต

หมวดปรัชญาและจริยธรรม ควรจะตัดออก ให้คงเหลือไว้เฉพาะรายวิชา 464 484 พุทธปรัชญาในการพัฒนาชีวิตของไทย โดยอาจปรับเปลี่ยนเป็นรายวิชาคำสอนทางศาสนากับการพัฒนาชีวิต

หมวดวิจัยและพัฒนา มีรายวิชาที่น่าจะคงไว้หลายวิชา แต่ที่ควรตัดออกคือ 464 455 พัฒนศึกษากับการวิจัยเชิงนโยบาย 464 456 เครื่องมือทางการวิจัย และรายวิชา 464 457 โปรแกรมคอมพิวเตอร์เพื่อการวิเคราะห์ข้อมูลทางการศึกษา

หมวดสังคมศาสตร์และการพัฒนา มีความน่าสนใจในหลายวิชา แต่มีบางรายวิชาที่ควรปรับเปลี่ยนเนื่องจากเป็นวิชาที่เฉพาะเจาะจงหรือแยกย่อยเกินไป เช่น 464 464 แนวคิดการบริหารจัดการทางสังคม 464 465 การจัดการทรัพยากรทางศิลปะและวัฒนธรรม 464 466 ระเบียบวิธีทางวิทยาศาสตร์สังคมกับการวางแผนพัฒนา

- ความเหมาะสมของวิชาภาษาต่างประเทศประจำสาขาวิชา โดยผู้เชี่ยวชาญให้ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับรายวิชา 466 422 ภาษาอังกฤษสำหรับนักศึกษา ศีษาศาสตรมหาบัณฑิต จำนวน 2 หน่วยกิตนั้นว่าน้อยเกินไป อย่างน้อยควรจะมี 3 หน่วยกิต โดยอาจจะให้นักศึกษาลงทะเบียนเรียนโดยไม่นับหน่วยกิต และต้องสอบให้ผ่าน หรือไปเติมหน่วยกิตที่มีให้เป็น 3 หน่วยกิต เพราะในโลกปัจจุบันภาษาอังกฤษมีความสำคัญมาก

- ความเหมาะสมของเนื้อหาวิชาในรายวิชาที่ไม่เคยเปิดการเรียนการสอน โดยทั้งกลุ่มอาจารย์ผู้สอนในรายวิชาต่างๆ ภายในสาขาวิชาพัฒนศึกษา กลุ่มนักศึกษาระดับบัณฑิตศึกษาของสาขาวิชาพัฒนศึกษา และกลุ่มมหบัณฑิตสาขาวิชาพัฒนศึกษา มีความเห็นว่าเนื้อหาวิชาในรายวิชา 464 432 การจัดการเทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการพัฒนา รายวิชา 464 450 การวิจัยเชิงคุณภาพ และรายวิชา 464 483 จริยธรรมกับการพัฒนา มีความเหมาะสมที่จะเปิดการเรียนการสอน

2.3 อาจารย์

- ความเหมาะสมของจำนวนอาจารย์ กลุ่มนักศึกษาระดับบัณฑิตศึกษาของสาขาวิชาพัฒนศึกษา มีความเห็นว่าความเพียงพอของอาจารย์ที่ปรึกษาวิชาการอยู่ในระดับมากที่สุด ส่วนความเพียงพอของอาจารย์ผู้สอนและอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์อยู่ในระดับมาก ส่วนกลุ่มมหาบัณฑิตสาขาวิชาพัฒนศึกษามีความเห็นว่าความเพียงพอของอาจารย์ที่ปรึกษาวิชาการ อาจารย์ผู้สอน และอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ อยู่ในระดับปานกลาง

- ความเหมาะสมในเรื่องความรู้ ความสามารถ และทักษะของอาจารย์ โดยทั้งกลุ่มนักศึกษาระดับบัณฑิตศึกษาของสาขาวิชาพัฒนศึกษาและกลุ่มมหาบัณฑิตสาขาวิชาพัฒนศึกษามีความเห็นว่ามีความเหมาะสม โดยเฉพาะในด้านคุณวุฒิทางการศึกษาของอาจารย์ผู้สอน อาจารย์มีความรู้ทางวิชาการในสาขาวิชาที่สอนเป็นอย่างดี และอาจารย์มีความสามารถในการสอน/ถ่ายทอดความรู้ให้แก่นักศึกษา

- ความเหมาะสมเกี่ยวกับคุณลักษณะอื่นๆ ของอาจารย์ผู้สอน โดยทั้งกลุ่มนักศึกษาระดับบัณฑิตศึกษาของสาขาวิชาพัฒนศึกษาและกลุ่มมหาบัณฑิตสาขาวิชาพัฒนศึกษามีความเห็นว่ามีความเหมาะสม โดยเฉพาะในด้านอาจารย์เป็นผู้มีคุณธรรมและมีจิตสำนึกในความเป็นครู อาจารย์ยอมรับฟังความคิดเห็นของนักศึกษา อาจารย์ปฏิบัติต่อนักศึกษาทุกคนอย่างเสมอภาค และอาจารย์ผู้สอนมีบุคลิกภาพและการปฏิบัติตนเหมาะสม

2.4 นักศึกษา โดยทั้งกลุ่มอาจารย์ผู้สอนในรายวิชาต่างๆ ภายในสาขาวิชาพัฒนศึกษา กลุ่มนักศึกษาระดับบัณฑิตศึกษา และกลุ่มมหาบัณฑิตสาขาวิชาพัฒนศึกษา มีความเห็นว่านักศึกษามีความเหมาะสม โดยเฉพาะในประเด็นที่นักศึกษามีความสนใจ ตั้งใจ และมุ่งมั่นในการศึกษา และนักศึกษายอมรับฟังความคิดเห็นของอาจารย์และเพื่อนนักศึกษา

2.5 องค์ประกอบอื่นๆ ที่สนับสนุนการเรียนการสอน

- อุปกรณ์ สื่อวัสดุการเรียนการสอน และสถานที่ โดยทั้งกลุ่มอาจารย์ผู้สอนในรายวิชาต่างๆ ภายในสาขาวิชาพัฒนศึกษา กลุ่มนักศึกษาระดับบัณฑิตศึกษา และกลุ่มมหาบัณฑิตสาขาวิชาพัฒนศึกษา มีความเห็นว่ามีความเหมาะสม โดยเฉพาะในเรื่องการจัดเครื่องมือ โสตทัศนูปกรณ์สำหรับการเรียนการสอน และเรื่องสภาพห้องเรียนมีความเหมาะสมต่อการเรียนการสอน

- หนังสือ ตำรา วารสาร และเอกสารประกอบการสอน โดยทั้งกลุ่มอาจารย์ผู้สอนในรายวิชาต่างๆ ภายในสาขาวิชาพัฒนศึกษา กลุ่มนักศึกษาระดับบัณฑิตศึกษา และกลุ่มมหาบัณฑิตสาขาวิชาพัฒนศึกษา มีความเห็นว่ามีความเหมาะสม โดยเฉพาะในเรื่องเอกสารประกอบการสอนมีความสอดคล้องกับเนื้อหาวิชา และเรื่องสถานที่ในการค้นคว้าเพิ่มเติม เช่น ห้องสมุด มีความเหมาะสม แต่จากการสัมภาษณ์พบว่ากลุ่มนักศึกษาระดับบัณฑิตศึกษาของสาขาวิชาพัฒนศึกษาและกลุ่มมหาบัณฑิตสาขาวิชาพัฒนศึกษาได้ให้ข้อเสนอแนะ เพิ่มเติมดังนี้ 1) ควรจะมีการจัดทำเอกสารประกอบการสอนเป็นรูปเล่มและส่งให้นักศึกษาล่วงหน้า เพื่อนักศึกษาจะได้ศึกษามาก่อนล่วงหน้า 2) ควรมีการพัฒนาสื่อการสอนที่ทันสมัยมากขึ้น 3) ควรให้คำแนะนำในเรื่องของเอกสารหรือแหล่งการค้นคว้าเพิ่มเติม

3. การประเมินกระบวนการ

3.1 การเรียนการสอน พบว่ามีความเหมาะสม เนื่องจากมีการจัดการเรียนการสอนด้วยวิธีการที่หลากหลาย ทั้งการเรียนการสอนในชั้นเรียน การลงภาคสนามเพื่อฝึกปฏิบัติ และการศึกษาดูงาน โดยมีข้อสรุปจากกลุ่มผู้ให้ข้อมูลในประเด็นต่างๆ ดังนี้

- **การจัดการเรียนการสอนในรายวิชาเรียน** โดยทั้งกลุ่มนักศึกษาระดับบัณฑิตศึกษาของสาขาวิชาพัฒนศึกษา และกลุ่มมหาบัณฑิตสาขาวิชาพัฒนศึกษา มีความเห็นว่ามีเหมาะสม โดยเฉพาะในเรื่องการจัดกิจกรรมนอกหลักสูตรเพิ่มเติมเพื่อส่งเสริมความรู้และทักษะอย่างเหมาะสม เช่น การศึกษาดูงาน การจัดการเรียนการสอนเน้นให้ผู้เรียนเชื่อมโยงและมองเห็นความสัมพันธ์ระหว่างวิชาความรู้และการนำไปปฏิบัติ และการแจ้งให้ผู้เรียนทราบถึงจุดมุ่งหมายและกิจกรรมการเรียนการสอนอย่างชัดเจน

- **การจัดการเรียนการสอนในรายวิชาวิทยานิพนธ์** โดยทั้งกลุ่มนักศึกษาระดับบัณฑิตศึกษาของสาขาวิชาพัฒนศึกษา และกลุ่มมหาบัณฑิตสาขาวิชาพัฒนศึกษา มีความเห็นว่ามีเหมาะสม โดยเฉพาะในเรื่องอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์มีการตรวจสอบงานและให้ข้อเสนอแนะต่างๆ อย่างชัดเจน และสามารถเลือกหัวข้อวิทยานิพนธ์ได้ตามความสนใจและความถนัด

ทั้งนี้จากการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญได้ให้ข้อเสนอแนะในการเรียนการสอนเพิ่มเติมดังนี้ 1) ควรจะต้องปรับเปลี่ยนให้มีความเชื่อมโยงกับการเปลี่ยนแปลงของสังคมไทยและการเปลี่ยนแปลงของโลก 2) ควรจัดการเรียนการสอนโดยเน้นกรณีศึกษา (Case Study) การปฏิบัติจริง และการเรียนการสอนที่ใช้ปัญหาเป็นฐาน (Problem – Based Learning) เพื่อให้มหาบัณฑิตมีคุณลักษณะที่สอดคล้องกับจุดมุ่งหมายของหลักสูตร 3) การจัดการเรียนการสอนในแผน ก. น่าจะมีความเหมาะสมมากกว่าแผน ข. เนื่องจากหลักสูตรระดับปริญญาโทควรจะให้ให้นักศึกษาได้รู้จักการทำวิจัย ซึ่งการทำสารนิพนธ์ (จำนวน 6 หน่วยกิต) นั้นจะยังไม่สามารถทำให้นักศึกษาเข้าใจการทำวิจัยได้ครอบคลุม แต่หากหลักสูตรสามารถนำวิชาที่เรียนแทนอีก 6 หน่วยกิต มาเพิ่มเติมในส่วนที่ขาดหายไปได้ก็จะทำให้สามารถจัดการเรียนการสอนแผน ข. ได้ โดยผู้เรียนและสังคมยังคงได้ประโยชน์ครบถ้วน

3.2 การวัดและประเมินผล โดยทั้งกลุ่มนักศึกษาระดับบัณฑิตศึกษาของสาขาวิชาพัฒนศึกษา และกลุ่มมหาบัณฑิตสาขาวิชาพัฒนศึกษา มีความเห็นว่ามีเหมาะสม โดยเฉพาะในเรื่องการวัดและประเมินผลสอดคล้องกับจุดมุ่งหมายของเนื้อหาวิชา และจากการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญได้ให้ข้อเสนอแนะในเรื่องเกณฑ์การประเมินผลว่าให้ขึ้นอยู่กับดุลยพินิจของอาจารย์ผู้สอนว่าควรจะเป็นอิงเกณฑ์หรืออิงกลุ่ม ทั้งนี้ให้คำนึงถึงจุดมุ่งหมายของหลักสูตรเป็นสำคัญ

3.3 การบริหารจัดการหลักสูตร โดยกลุ่มอาจารย์ผู้สอนในรายวิชาต่างๆ ภายในสาขาวิชาพัฒนศึกษามีความเห็นว่ามีเหมาะสม โดยเฉพาะในเรื่องมีโครงการเปิดรับนักศึกษาอย่างต่อเนื่อง มีการจัดแผนการเรียนในแต่ละภาคการศึกษาอย่างเหมาะสม และมีระบบการให้ความช่วยเหลือแก่นักศึกษา เช่น การให้คำปรึกษาทางวิชาการ การติดตามความก้าวหน้าของวิทยานิพนธ์

ส่วนกลุ่มนักศึกษาระดับบัณฑิตศึกษาของสาขาวิชาพัฒนศึกษา มีความเห็นว่ามี ความเหมาะสม โดยเฉพาะในเรื่องสาขาวิชาที่มีการเตรียมความพร้อมในเรื่องการให้บริการ การประสานงานและ การแก้ไขปัญหาต่างๆ อย่างเหมาะสม มีโครงการเปิดรับนักศึกษาอย่างต่อเนื่อง มีการจัดแผนการเรียนในแต่ละภาคการศึกษาอย่างเหมาะสม และมีระบบการให้ความช่วยเหลือแก่นักศึกษา เช่น การให้คำปรึกษาทาง วิชาการ การติดตามความก้าวหน้าของวิทยานิพนธ์

และกลุ่มมหาบัณฑิตสาขาวิชาพัฒนศึกษามีความเห็นว่ามี ความเหมาะสมในเรื่องมีการแจ้ง ข้อมูลตารางเรียน ตารางเวลา และปฏิทินการศึกษา และมีโครงการเปิดรับนักศึกษาอย่างต่อเนื่อง

4. การประเมินผลผลิต สามารถสรุปผลการประเมินผลผลิตจากกลุ่มผู้ให้ข้อมูลกลุ่มต่างๆ ได้ดังนี้

4.1 กลุ่มมหาบัณฑิตสาขาวิชาพัฒนศึกษา มีความคิดเห็นว่าหลักสูตรนี้เป็นประโยชน์อย่าง มากในการช่วยพัฒนาความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับแนวคิดการพัฒนา และสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในการ ทำงานปัจจุบันได้ โดยมีความเห็นในด้านต่างๆ ดังนี้

- ด้านความรู้ของมหาบัณฑิตอยู่ในระดับมาก โดยเฉพาะมีความรู้ความเข้าใจในศาสตร์ ต่างๆ ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาเพื่อการพัฒนาสังคม

- ด้านทักษะของมหาบัณฑิตอยู่ในระดับมาก โดยเฉพาะการมีมนุษยสัมพันธ์

- ด้านเจตคติของมหาบัณฑิตอยู่ในระดับมากที่สุด โดยเฉพาะในเรื่องมีความประพฤติดี (มี คุณธรรม จริยธรรม ความซื่อสัตย์ สุจริต)

4.2 กลุ่มผู้บังคับบัญชาในหน่วยงานที่มหาบัณฑิตทำงานอยู่ ส่วนใหญ่มีความพึงพอใจต่อ มหาบัณฑิตที่สำเร็จการศึกษาจากหลักสูตรศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพัฒนศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร อยู่ในระดับมาก โดยมีความเห็นในด้านต่างๆ ดังนี้

- ความรู้ความสามารถด้านวิชาการของมหาบัณฑิตอยู่ในระดับมาก โดยเฉพาะ ความสามารถในการเรียนรู้เทคโนโลยีสมัยใหม่เพื่อนำมาใช้ให้เกิดประโยชน์ต่อการทำงาน ซึ่งจากการ สัมภาษณ์กลุ่มผู้บังคับบัญชาในหน่วยงานที่มหาบัณฑิตทำงานอยู่มีความคิดเห็นว่ามหาบัณฑิตมีความรู้ ความสามารถในการทำงานที่เพิ่มขึ้นหลังจากที่สำเร็จการศึกษา

- ความสามารถพื้นฐานของมหาบัณฑิตที่ส่งผลต่อการทำงานอยู่ในระดับมาก โดยเฉพาะ ความใฝ่รู้และรู้จักแสวงหาความรู้เพื่อพัฒนา ซึ่งจากการสัมภาษณ์กลุ่มผู้บังคับบัญชาในหน่วยงานที่ มหาบัณฑิตทำงานอยู่มีความคิดเห็นว่ามหาบัณฑิตมีคุณลักษณะการเป็นนักบริหารหรือผู้นำมากขึ้นหลังจาก ที่สำเร็จการศึกษา

- คุณธรรมจริยธรรมในการทำงานของมหาบัณฑิตอยู่ในระดับมากที่สุด โดยเฉพาะมีความ ขยัน อดทน อดกลั้น และตั้งใจทำงาน ซึ่งจากการสัมภาษณ์กลุ่มผู้บังคับบัญชาในหน่วยงานที่มหาบัณฑิต ทำงานอยู่มีความคิดเห็นว่ามหาบัณฑิตมีจิตสำนึกในการมีส่วนร่วมทั้งสังคมและองค์กรที่ปฏิบัติงานมาก ขึ้นหลังจากที่สำเร็จการศึกษา

4.3 กลุ่มของอาจารย์ที่ปรึกษาของมหาบัณฑิตที่ศึกษาต่อในระดับปริญญาเอก มีความพึงพอใจต่อมหาบัณฑิตที่สำเร็จการศึกษาจากหลักสูตรศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพัฒนศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร อยู่ในระดับปานกลางถึงมาก โดยมีความเห็นในด้านต่างๆ ดังนี้

- **ความรู้ความสามารถด้านวิชาการของมหาบัณฑิต**อยู่ในระดับปานกลาง โดยเฉพาะมีพื้นฐานความรู้เพียงพอในการศึกษาในระดับปริญญาเอก และมีความรู้ความสามารถในการดำเนินการวิจัย

- **ความสามารถพื้นฐานของมหาบัณฑิตที่ส่งผลต่อการเรียน**อยู่ในระดับมาก โดยเฉพาะความสามารถปรับตัวเข้ากับการเปลี่ยนแปลงได้

- **คุณธรรมจริยธรรมของมหาบัณฑิต**อยู่ในระดับมาก โดยเฉพาะมีความขยัน อดทน อดกลั้น และตั้งใจเรียน มีวุฒิภาวะทางอารมณ์ในเรียนและการดำเนินชีวิต คำนึงถึงคุณธรรมและจริยธรรมเป็นหลัก และมีความเหมาะสมของกิริยามารยาทและการรู้จักกาลเทศะ

5. การประเมินผลกระทบ พบว่ากลุ่มมหาบัณฑิตสาขาวิชาพัฒนศึกษามีความเห็นว่าตนเองสามารถนำความรู้ ทักษะ ประสบการณ์ ที่ได้รับจากการศึกษาในหลักสูตรนี้ไปประยุกต์ใช้ในการปฏิบัติงานในระดับมาก โดยเฉพาะความสามารถในการปรับตัวให้เข้ากับสภาพแวดล้อมและผู้อื่น และได้รับการยอมรับจากหัวหน้างาน

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1. จากผลการประเมินด้านบริบทพบว่าวัตถุประสงค์ของหลักสูตรในปัจจุบันทุกข้อมีความชัดเจน มีความสอดคล้องกับนโยบายของหน่วยงาน มีความเหมาะสมกับสภาพการณ์ในปัจจุบัน และที่สำคัญคือมีความสอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียน ซึ่งวัตถุประสงค์ของหลักสูตรยังคงสามารถใช้ได้ต่อไป แต่อย่างไรก็ตามหากคณะกรรมการบริหารหลักสูตรมีความประสงค์ที่จะดำเนินการปรับปรุงหลักสูตรก็อาจกระทบทวนวัตถุประสงค์ของหลักสูตรในเรื่องของการสร้างมหาบัณฑิตที่มีความสามารถและความคิดเท่าทันการเปลี่ยนแปลงของสังคม และมีความใจสังคมซึ่งมีความหลากหลายทางวัฒนธรรม

2. จากผลการวิจัยที่พบว่าในปัจจุบันผู้เรียนมีความเห็นว่าการเรียนหลักสูตรที่มีโครงสร้างหน่วยกิต 48 หน่วยกิต ทำให้สามารถนำความรู้ ทักษะ ประสบการณ์ ที่ได้รับจากการศึกษาในหลักสูตรนี้ไปประยุกต์ใช้ในการปฏิบัติงานในระดับมาก ในขณะที่ผู้เชี่ยวชาญได้ให้ข้อเสนอแนะว่าควรจะมีการปรับโครงสร้างหลักสูตรจาก 48 หน่วยกิต ให้เหลือเพียง 36 หน่วยกิต ตามข้อกำหนดของ สกอ. นั่น หากคณะกรรมการบริหารหลักสูตรต้องการที่จะให้ผู้เรียนมีความรู้ความเข้าใจในศาสตร์พัฒนศึกษาอย่างเหมาะสม ก็ควรจะคงโครงสร้างหน่วยกิต 48 หน่วยกิตต่อไป

3. คณะกรรมการบริหารหลักสูตรควรจะมีการตัดรายวิชาเลือกที่ไม่เกี่ยวข้องกับวัตถุประสงค์ของหลักสูตรออกบ้าง และให้มีการบูรณาการรายวิชาเลือกบางรายวิชาเข้าด้วยกัน เพื่อให้สอดคล้องกับบริบทของสังคมที่เปลี่ยนแปลงไป

4. คณะกรรมการบริหารหลักสูตรควรจะพิจารณาความเหมาะสมและความเป็นไปได้ในการเปิดสอนรายวิชาเลือกต่างๆ เพื่อให้ตอบสนองความต้องการของผู้เรียน ทั้งนี้อาจจะทำการเปิดรายวิชาเลือกโดยมีการสับเปลี่ยนหมุนเวียนตามความสนใจของผู้เรียนและความเหมาะสมในแต่ละภาคเรียน

5. คณะกรรมการบริหารหลักสูตรควรจะให้ความสำคัญกับรายวิชาภาษาต่างประเทศประจำสาขาวิชามากขึ้น โดยอาจจะให้นักศึกษาลงทะเบียนเรียน โดยไม่นับหน่วยกิต และต้องสอบให้ผ่าน หรือไปเติมหน่วยกิตที่มีให้เป็น 3 หน่วยกิต

6. การปรับปรุงรูปแบบการจัดการเรียนการสอนโดยเน้นกรณีศึกษา (Case Study) การปฏิบัติจริง และการเรียนการสอนที่ใช้ปัญหาเป็นฐาน (Problem – Based Learning) เพื่อให้มหาวิทยาลัยมีคุณลักษณะที่สอดคล้องกับจุดมุ่งหมายของหลักสูตรมากยิ่งขึ้น

7. คณะกรรมการบริหารหลักสูตรควรจะผลักดันให้อาจารย์ผู้สอนผลิตตำราเรียนออกมาเป็นรูปเล่มมากยิ่งขึ้น

บทคัดย่อ

การวิจัยเรื่อง การประเมินหลักสูตรศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพัฒนศึกษา มหาวิทยาลัยศิลปากร วิทยาเขตพระราชวังสนามจันทร์ มีวัตถุประสงค์เพื่อประเมินผลหลักสูตรดังกล่าวในด้านบริบท ปัจจัยนำเข้า กระบวนการ ผลผลิต และผลกระทบ โดยมีผู้ให้ข้อมูลของการวิจัยครั้งนี้จำนวน 6 กลุ่ม ได้แก่ 1) กลุ่มอาจารย์ผู้สอน 2) กลุ่มนักศึกษาปัจจุบัน 3) กลุ่มมหาบัณฑิต 4) กลุ่มผู้บังคับบัญชาในหน่วยงานที่มหาบัณฑิตทำงานอยู่ 5) กลุ่มอาจารย์ที่ปรึกษาของมหาบัณฑิตที่ศึกษาต่อในระดับปริญญาเอก และ 6) กลุ่มผู้เชี่ยวชาญ ในการประเมินหลักสูตรครั้งนี้ใช้รูปแบบการประเมินแบบชิป (CIPPI Model) ของสตฟเฟิลบีม (Stufflebeam) โดยรวบรวมข้อมูลทั้งเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ได้แก่ แบบสอบถาม และแนวทางการสัมภาษณ์ การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณใช้สถิติการแจกแจงความถี่ ค่าร้อยละ (%) ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (SD) ส่วนการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพใช้การวิเคราะห์และสรุปประเด็นสำคัญจากการสัมภาษณ์ ผลการวิจัยพบว่า

1. การประเมินบริบทในด้านวัตถุประสงค์ พบว่าผู้ประเมินทุกกลุ่มมีความเห็นสอดคล้องกันว่า วัตถุประสงค์ของหลักสูตรทั้ง 5 ข้อ มีความชัดเจน เหมาะสมกับสภาพการณ์ในปัจจุบัน มีความสอดคล้องกับนโยบายของหน่วยงานต่างๆ และมีความสอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียน

2. การประเมินปัจจัยนำเข้า ประกอบไปด้วย 5 ด้าน ได้แก่ ด้านโครงสร้างของหลักสูตรพบว่ามีความเหมาะสม (ร้อยละ 66.7 – 100.0) ด้านเนื้อหาวิชาของหลักสูตรพบว่ามีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากถึงมากที่สุด ($\bar{X} = 3.86 - 4.94$) ด้านอาจารย์ผู้สอนพบว่ามีความเหมาะสมอยู่ในระดับปานกลางถึงมากที่สุด ($\bar{X} = 2.96 - 4.94$) ด้านนักศึกษาพบว่ามีความเหมาะสมในระดับมากถึงมากที่สุด ($\bar{X} = 3.87 - 4.85$) และในด้านองค์ประกอบอื่นๆ ที่สนับสนุนการเรียนการสอนพบว่ามีความเหมาะสมในระดับมากถึงมากที่สุด ($\bar{X} = 3.62 - 4.84$)

3. การประเมินกระบวนการ ประกอบไปด้วย 3 ด้าน ได้แก่ ด้านการเรียนการสอนพบว่ามีความเหมาะสมในระดับมากถึงมากที่สุด ($\bar{X} = 4.16 - 4.95$) ด้านการวัดและประเมินผลพบว่ามีความเหมาะสมในระดับมากถึงมากที่สุด ($\bar{X} = 4.24 - 4.95$) และด้านการบริหารจัดการหลักสูตรพบว่ามีความเหมาะสมในระดับมากถึงมากที่สุด ($\bar{X} = 4.14 - 4.94$)

4. การประเมินผลผลิต ประกอบไปด้วยกลุ่มผู้ให้ข้อมูล 3 กลุ่ม ได้แก่ กลุ่มมหาบัณฑิตมีความเห็นว่าตนเองมีคุณลักษณะทางด้านความรู้ ทักษะ และเจตคติ ในระดับมากถึงมากที่สุด ($\bar{X} = 4.28 - 4.72$) กลุ่มผู้บังคับบัญชาในหน่วยงานที่มหาบัณฑิตทำงานอยู่ พบว่าส่วนใหญ่มีความพึงพอใจมหาบัณฑิตอยู่ในระดับมาก (ร้อยละ 40.0) และกลุ่มอาจารย์ที่ปรึกษาของมหาบัณฑิตที่ศึกษาต่อในระดับปริญญาเอก พบว่าส่วนใหญ่พบว่ามีความพอใจอยู่ในระดับปานกลางถึงมาก (ร้อยละ 50.0 เท่ากัน)

5. การประเมินผลกระทบ พบว่ากลุ่มมหาบัณฑิตมีความเห็นว่าตนเองสามารถนำความรู้ ทักษะ ประสพการณ์ ที่ได้รับจากการศึกษาในหลักสูตรนี้ไปประยุกต์ใช้ในการปฏิบัติงานในระดับมาก ($\bar{X} = 4.35$)

Abstract

The research on Program Evaluation of Master of Education, Development Education field, Silpakorn University, Sanamjan Palace Campus aims to evaluate the program in terms of context, input, process, product, and impact by containing 6 groups of data providers that are 1) the professors group 2) the present students group 3) the master's degree students group 4) the superiors group whom master's degreed students working with 5) the advisors group of master's degreed students studying further in Doctor's degree and 6) the experts. This program evaluation applies CIPPI model of Stufflebeam by collecting data both in quantitative data and qualitative data. Tools in this research are the questionnaire, the interview, and the analysis of quantitative data which apply statistics to enumerate frequency, the percentage (%), the average ($\bar{X}$), and the standard deviation (SD). The analysis of qualitative data applies analysis and summary of key points from the interview. The result of the research found that:

1. Context Evaluation: C in terms of purpose found that the evaluators of all groups agreed that the purpose of the program in 5 topics is clear, suitable for present situation, correspond with policy of various organizations, and agreed with students' requirement.

2. Input Evaluation: I consists of 5 aspects that are the structure of the program which found that it's suitable (66.7 – 100.0%), the contents of the program which found that it's in high to highest suitable level ($\bar{X} = 3.86 - 4.94$), the professors which found that it's in moderate to highest suitable level ($\bar{X} = 2.96 - 4.94$), the students which found that it's in high to highest suitable level ($\bar{X} = 3.87 - 4.85$), and the other educational supporting elements which found that it's in high to highest suitable level ($\bar{X} = 3.62 - 4.84$).

3. Process Evaluation: P consists of 3 aspects that are the teaching aspect which found that it's in high to highest suitable level ($\bar{X} = 4.16 - 4.95$), the measurement and evaluation aspect found that it's in high to highest suitable level ($\bar{X} = 4.24 - 4.95$), the program management aspect found that it's in high to highest suitable level ($\bar{X} = 4.14 - 4.94$).

4. Product Evaluation: P consists of 3 groups of data providers that are the group of master's degree students who perceived that they themselves have knowledge, skills, and attitude in the high to highest level ($\bar{X} = 4.28 - 4.72$), the superiors in organizations who the master's degree students' working with found that they're highly satisfied with the students (40.0%), the advisors group of master's degree students studying further in Doctor's degree found that most of them' re moderately to highly satisfied (50.0%).

5. Impact Evaluation: I found themselves able to highly apply their knowledge, skills, and experiences studying from this program to their work ($\bar{X} = 4.35$).